

IESBA™

International Ethics Standards Board for Accountants

AN IFEA BOARD

НОВОВЪЗНИКВАЩИ ТЕХНОЛОГИИ

**Основан на характеристиките подход към
етичните съображения за професионалните
счетоводители**

ЮЛИ 2026

IESBA™

International Ethics Standards Board for Accountants

AN IFEA BOARD

Основни лица за контакт:

Кен Сионг, Програми на CMCEC и Старши Директор (kensiong@ethicsboard.org)

Руи Перес Хорхе, Директор – Стратегии и комуникации (ruiperesjorge@ethicsboard.org)

Жан Вилоен, Главен експерт в CMCEC (jeanneviljoen@ethicsboard.org)

Грег Валтерс, Старши Мениджър в CMCEC (gregwalters@ethicsboard.org)

За CMCEC

International Ethics Standards Board for Accountants® (Съветът за международни стандарти по етика за счетоводители) (IESBA®) (CMCEC) е независим глобален съвет за изготвяне и въвеждане на стандарти. CMCEC служи на обществения интерес като изготвя и въвежда висококачествени международни стандарти за етика (включително независимост) като крайъгълен камък на етичното поведение в бизнеса и организациите и на общественото доверие във финансовата и нефинансовата информация, което е от фундаментално значение за правилното функциониране и устойчивостта на организациите, финансовите пазари и икономиките в световен мащаб.

Заедно със International Auditing and Assurance Standards Board® (Съвета за международни стандарти за одит и изразяване на сигурност) (IAASB®) (CMCOIS), CMCEC е част от International Foundation for Ethics and Audit™ (Международната фондация за етика и одит) (IFEATM) (МФЕО). Public Interest Oversight Board (Съветът за надзор в обществен интерес) (PIOB) (СНОИ) упражнява надзор върху дейностите на CMCEC и CMCOIS и съобразяването на стандартите с обществения интерес.

чрез споразумения за интелектуална собственост и споразумения за ниво на обслужване International Federation of Accountants® (Международната федерация на счетоводителите) (IFAC®) управлява заявките за превод или възпроизвеждане на съдържанието на CMCOIS и CMCEC. За да получите разрешение за възпроизвеждане или превод на тази или друга публикация, както и за информация по въпроси, свързани с интелектуалната собственост, моля, посетете раздела Permissions или се свържете с Permissions@ifac.org.

CMCEC, МФЕО и МФС не носят отговорност за загуби, претърпени от лица, които действат или се въздържат от действие, основавайки се на материала в настоящата публикация, независимо дали тези загуби са причинени от небрежност или по друга причина.

СЪДЪРЖАНИЕ

A. Въведение	4
B. Характеристики, свързани с нововъзникващите технологии	6
C. Основни етични съображения	8
D. Заключение	12
Приложение 1	13
Приложение 2	14

Настоящата публикация е изготвена от екипа на Съвета по международни стандарти по етика за счетоводители (CMCEC). В нея се изтъкват редица важни съображения, свързани с етиката и независимостта, касаещи професионалните счетоводители в публичната практика (ПСПП) и професионалните счетоводители в бизнеса (ПСБ), съгласно Международния етичен кодекс за професионалните счетоводители (включително Международните стандарти за независимост) (Кодексът¹), при разработването, внедряването или използването на нововъзникващи технологии.

Настоящата публикация може да представлява интерес за регулаторните органи и органите за надзор върху одита, органите за установяване на стандарти в отделните юрисдикции (ОУСОЮ), професионалните счетоводни организации (ПСО) и други. Настоящата публикация не изменя и не отменя Кодекса, чийто текст е единственият авторитетен. Запознаването с настоящата публикация не замества запознаването с Кодекса. Насоките в публикацията не претендират да бъдат изчерпателни и винаги следва да има позоваване на Кодекса. Настоящата публикация не представлява авторитетно или официално изявление на CMCEC.

¹ Позоваванията на Кодекса в настоящата публикация са към версията на Кодекса от 2025 година, която съдържа одобрени становища, влизащи в сила през месец декември 2026 година, а именно „Устойчивост“ и „Използване на работата на външен експерт“, освен ако не е посочено друго.

А. ВЪВЕДЕНИЕ

1. Технологиите продължават да променят начина, по който организациите функционират, предоставят стойност, идентифицират и управляват рисковете. Напредъкът в области като изкуствения интелект (ИИ), разпределените регистърни технологии и усъвършенстваните анализи на данни ускорява вземането на решения и трансформира традиционните работни процеси.

2. Докато професионалните счетоводители (ПС) отдавна използват базираните на правила технологии², нововъзникващите технологии³ все по-често проявяват характеристики – като непрозрачност, недетерминираност, постоянна адаптивност и автономност – които се различават съществено от базираните на правила технологии. Благодарение на значителния напредък в изчислителната мощност през последното десетилетие, понастоящем тези технологии функционират в мащаб и със скорост, които поставят предизвикателства пред човешкия контрол, изисквайки от ПС да развият по-задълбочено разбиране за това как тези характеристики влияят на техните професионални и етични отговорности⁴.

3. С развитието⁵ си нововъзникващите технологии водят не само до ефективност и иновации, но и поставят нови предизвикателства, свързани с етиката, корпоративното управление⁶, сигурността, човешкия контрол и отчетността. Използването и на нововъзникващи технологии може да породи обстоятелства, които създават или усилват въздействието на заплахите⁷ за спазването на фундаменталните принципи⁸ на Международния етичен кодекс за професионалните счетоводители (включително Международните стандарти за независимост) (Кодекса).

2 Базираните на правила технологии са системи, които използват предварително зададени правила от типа „ако-тогава“ за вземане на решения, разрешаване на проблеми и автоматизиране на логически процеси по прозрачен и подлежащ на лесно тълкуване начин.

3 Настоящата публикация използва термина „нововъзникващи технологии“, за да обозначи нови или бързо развиващи се компютърни софтуерни и/или хардверни технологии, които все още не са напълно утвърдени, стандартизирани или приети в широк мащаб.

4 За фирмите и ПС, които извършват одити и други ангажименти за изразяване на сигурност, тези технологии се отразяват и на техните отговорности, свързани с управлението на качеството както на ниво дружество, така и на ниво ангажимент. Съветът за международни стандарти за одит и изразяване на сигурност (СМСОИС) е сформирал работна група за управление на качеството, свързано с технологиите (Technology Quality Management (QM) Workstream), чиято цел е да разработи незадължителни материали, които да разясняват и подпомагат последователното и ефективното прилагане на стандартите за управление на качеството на СМСОИС в ситуации, при които в ангажиментите се използват технологични инструменти, възможни благодарение на нововъзникващи технологии (вж. План за действие на работната група (март 2026 г.) / Workstream Action Plan (March 2026)).

5 Тези технологии напредват с различна скорост по кривата на зрелостта. Някои остават на експериментален етап, докато други се интегрират бързо в основните операции.

6 Ефективното корпоративно управление на организациите подобрява спазването на Кодекса, включително чрез контрол върху идентифицирането и използването на технологиите, контрол върху качеството на данните и механизми за осигуряване на съдържателен човешки преглед на резултатите.

7 Заплахите за спазването на фундаменталните принципи попадат в една или повече от следните категории: личен интерес, проверка на собствената работа, застъпничество, фамилиарност или сплашване (параграф 120.6 А3 от Кодекса).

8 Петте фундаментални принципа са: почтеност, обективност, професионална компетентност и надлежно внимание, конфиденциалност и професионално поведение (параграф 110.1 А1).

4. Технологичните изменения в Кодекса (Technology-related Revisions)⁹ на CMCEC от 2023 година, които влязоха в сила през месец декември 2024 година, подсилват Кодекса и разширяват неговата приложимост по отношение на бързо развиващите се технологии. Настоящата публикация акцентира върху основни етични съображения съгласно Кодекса с цел подпомагане на ПС при спазването на фундаменталните принципи когато се използват нововъзникващи технологии. Нейната цел не е да бъде изчерпателен анализ на всички етични въпроси, които могат да възникнат в практиката.

5. Публикацията се фокусира върху това как използването на нововъзникващите технологии би могло да породи или увеличи заплахите за това спазване с оглед на присъщите характеристики на тези технологии. Този подход отчита, че въпреки бързото развитие на нововъзникващите технологии, свързаните с тях характеристики, които имат отношение към разглеждането на етичните рискове, остават относително постоянни във времето.

6. Чрез фокусиране на насоките върху тези характеристики, а не върху конкретни технологии или ситуации, публикацията има за цел да остане устойчива и да бъде широко приложима в подкрепа на ПС по отношение на широк спектър от технологии и ситуации. CMCEC ще допълни тази публикация с последващи насоки, свързани с конкретни технологии.

Свързаните с технологиите изменения

- подсилиха Кодекса с оглед насочване на мисленето и поведението на ПС при използването на технологии;
- въведоха разширени разпоредби, подходящи за дигиталната ера, по отношение на фундаменталните принципи за конфиденциалност, професионална компетентност и надлежно внимание, както и при справянето със сложни ситуации;
- подсилиха и разясниха Международните стандарти за независимост чрез разглеждане на обстоятелствата, при които фирмите и фирмите, част от мрежа от фирми, могат или не могат да предоставят технологично-обвързани услуги, различни от изразяването на сигурност, на клиент за одит или за услуги по изразяване на сигурност.

Разработваните от CMCOIS насоки, свързани с конкретни технологии, също могат да бъдат от значение, предвид допълващия се и взаимно подсилващ характер на етичните съображения и съображенията, свързани с независимостта, съгласно Кодекса на CMCEC, и съображенията за управление на качеството, съгласно стандартите за управление на качеството на CMCOIS.¹⁰

⁹ Цялата съответна информация относно свързаните с технологиите изменения в Кодекса е достъпна на страницата „Технологичен фокус на CMCEC“ (CMCEC Technology Focus Page).

¹⁰ Това може да бъде особено уместно за фирмите и ПС, които извършват одити и други ангажименти за изразяване на сигурност. Планираната серия насоки на CMCOIS за управление на качеството, свързано с технологиите, ще се фокусира конкретно върху технологични инструменти, базирани на генеративен изкуствен интелект (ИИ), използвани в ангажиментите.

В. ХАРАКТЕРИСТИКИ, СВЪРЗАНИ С НОВОВЪЗНИКВАЩИТЕ ТЕХНОЛОГИИ

7. През последното десетилетие значителният напредък в изчислителната мощност направи възможно обширното и скоростно внедряване на технологии, и същевременно разшири обхвата и възможностите на инструментите, достъпни за ПС. Този напредък обаче промени фундаментално рисковият профил на тези технологии, чиито характеристики поставят нови предизвикателства пред спазването на фундаменталните принципи на Кодекса.

8. Нововъзникващите технологии могат да проявяват определени специфични характеристики, включително¹¹

Непрозрачност, която може да ограничи прозрачността и обяснимостта, затруднявайки установяването на предубеденост, грешки или неподходящи предположения, вградени в системата (поведение от типа „черна кутия“).

Недетерминираност, при която сходни или идентични входни данни могат да доведат до различни резултати.

Зависимост от данни, чието качество, пълнота и уместност пряко влияят върху резултатите.

- **Постоянна адаптивност**, която позволява на системите да променят поведението или резултатите си в отговор на входни данни, взаимодействия, обратна връзка или променящи се условия.

- **Автономност**, която позволява на системите да изпълняват функции или да вземат решения с ограничена човешка намеса и контрол.

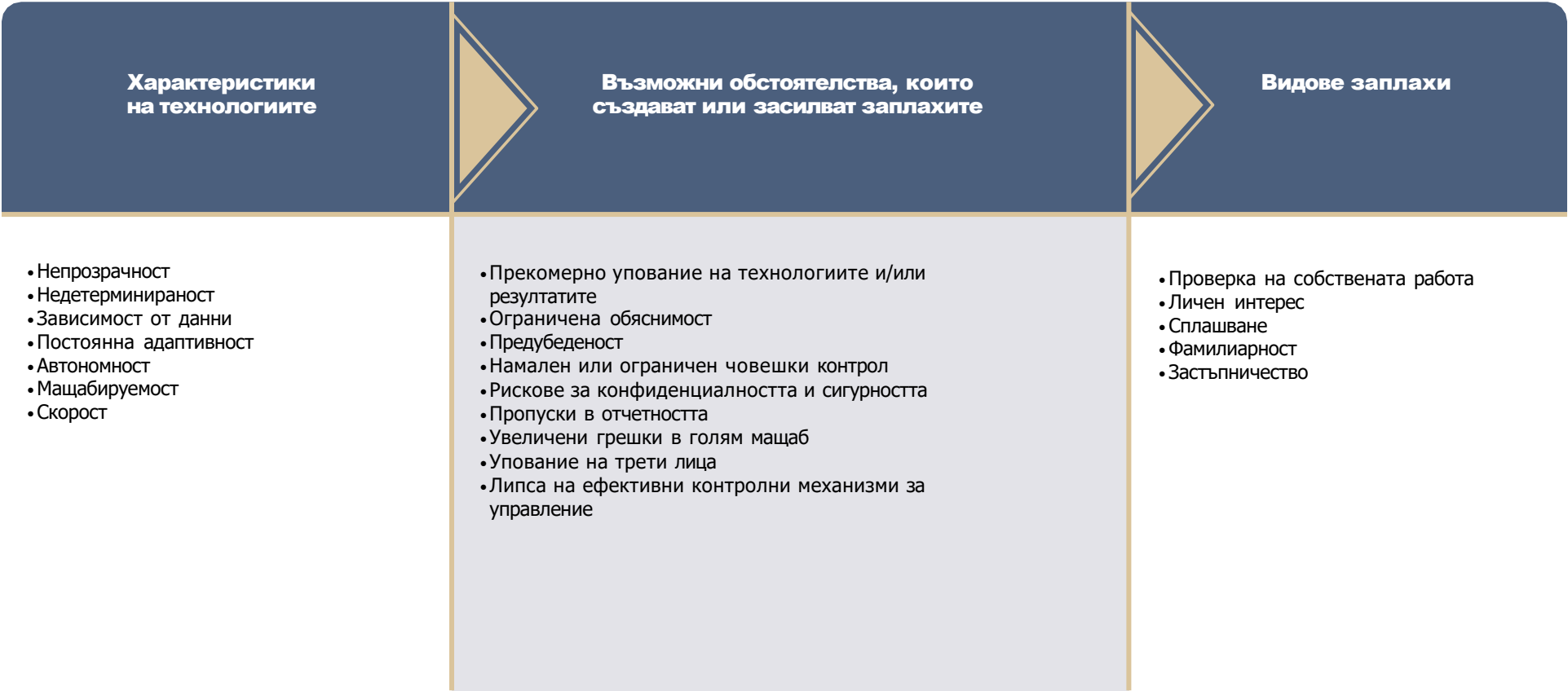
- **Масшабируемост**, при която способността за поддържане или подобряване на изпълнението при големи обеми данни или задачи може да усилва ефектите на съществуващи предубеденост и грешки.

- **Скорост**, при която способността за обработка на информация, изпълнение на задачи или генериране на резултати в кратък срок увеличава мащаба и въздействието на ползите или грешките, като потенциално изпреварва ефективния човешки контрол.

9. Приложение 1 съпоставя избрани технологии с характеристики, които са уместни при разглеждането на потенциални обстоятелства, пораждащи или увеличаващи заплахите за спазването на фундаменталните принципи.

¹¹ СМСОИС е идентифицирал и използвал някои от тези характеристики в своята работа (без да претендира за изчерпателност), и е признал, че различните характеристики на нововъзникващите технологии могат да повлияят върху начина, по който се идентифицират и адресират рисковете за качеството от гледна точка на неговото управление.

Петте фундаментални принципа

С. ОСНОВНИ ЕТИЧНИ СЪОБРАЖЕНИЯ

10. Кодексът се прилага по отношение на всички ПС, независимо дали са в публичната практика или в бизнеса, и независимо от извършваните професионални дейности. Спазването на фундаменталните принципи и конкретните изисквания на Кодекса позволява на ПС да изпълняват своите отговорности да действат в обществен интерес.¹³

Прилагане на концептуалната рамка

11. Концептуалната рамка¹⁴ задава подходът, който трябва да бъде прилаган от ПС при идентифицирането, оценяването и преодоляването на заплахите за спазването на фундаменталните принципи и, по отношение на одити и други ангажменти за изразяване на сигурност, на заплахите за независимостта.

12. При прилагането на концептуалната рамка от ПС се изисква да подхождат с критично мислене, да упражняват професионална преценка и да прилагат теста на разумната и информирана трета страна при оценката дали използването на дадена технология поражда заплахи за спазването на фундаменталните принципи, независимо дали индивидуално или в комбинация.

Това включва критична оценка дали резултатите, генерирани от технологията, са разумни и съответстват на фактите и обстоятелствата, известни на ПС, както и определяне дали тяхното използване е подходящо с оглед на предвидените цели¹⁷.

13. Етичните съображения се прилагат през целия жизнен цикъл на технологиите, включително тяхното проектиране, придобиване, внедряване, използване, актуализиране, подмяна и извеждане от употреба.

¹² В съответствие с параграф 300.3 от Част 3 на Кодекса, позоваванията на ПС в тази публикация, в контекста на ПС в публичната практика, включват както отделните ПС в публичната практика, така и техните фирми. ¹³ Параграф 100.6 A1

¹⁴ Член 120

¹⁵ Параграф 120.5 A9: Тестът на разумната и информирана трета страна представлява преценка от страна на ПС дали друга страна също би достигнала до тези изводи. Тази преценка се прави от гледна точка на разумна и информирана трета страна, която взема предвид всички уместни факти и обстоятелства, които счетоводителят знае или би могло разумно да се очаква да знае към момента на достигане до изводите. Не е задължително разумната и информирана трета страна да бъде счетоводител, но тя следва да притежава необходимите знания и опит, за да разбере и оцени уместността на изводите на счетоводителя по безпристрастен начин.

¹⁶ Параграфи 120.5 A1 – A2

¹⁷ Параграфи R220.8 и R320.11

ролята и отговорностите на ПС могат да са различни в зависимост от това дали той участва в разработването или проектирането на тех-нологични решения, в придобиването на технологии от трети страни, във внедряването на технологии в организацията или в тълкуването на резултатите, генерирани от такива технологии.¹⁸ Независимо от степента на автоматизация или от това дали технологията е разработена вътрешно или е външно придобита, отговорността и отчетността за професионалните преценки и решения остава на ПС.

14. Технологиите често се внедряват в комбинация, а не поотделно, като тяхното взаимодействие може да породи или увеличи етични заплахи, които не биха възникнали при използването на всяка една технология поотделно. Поради това, ПС следва да вземат предвид не само етичните последици от отделните технологии, но и кумулативните и взаимосвързани ефекти на интегрираните технологични решения. Например, изкуственият интелект и машинното обучение могат да се комбинират с анализ на данни, облачни изчисления, роботизирана автоматизация на процеси или блокчейн технологии в рамките на едно решение, което води до повишена сложност, непрозрачност и потенциално отражение върху прозрачността, отчетността, конфиденциалността и вземането на решения. Съответно, етичните оценки следва да са с холистичен подход¹⁹, който взема предвид начинът, по който множество технологии си взаимодействат в по-широката технологична екосистема.²⁰

Характеристики на нововъзникващите технологии, които могат да породят или увеличат заплахите за фундаменталните принципи

15. С оглед на техните характеристики, използването на нововъзник-ващи технологии може да породи или увеличи обстоятелствата, които пораждаят заплахи за спазването на фундаменталните принципи. Такива обстоятелства включват, например, прекомерно упование върху техно-логиите (предубеденост по отношение на автоматизацията), ограничена обяснимост, намален човешки контрол, уязвимости по отношение на конфиденциалността и сигурността на данните, липса на отчетност и увеличаване на грешките в рамките на системите и процесите.

16. Непрозрачността на някои системи с изкуствен интелект може да затрудни ПС при разбирането на начина, по който се генерират резултатите, или при обясняването на тези системи на клиенти, ръководство, регулаторни органи или други заинтересовани страни.

Такава непрозрачност може да доведе до ограничена обяснимост, пораж-дайки или увеличавайки заплахата от личен интерес при спазването на принципите на почтеност, обективност, професионална компетентност и надлежно внимание, и професионално поведение, ако решенията се вземат или съобщават без достатъчно разбиране на базата за получения резултат. Като проявява критично мислене и упражнява професионална преценка, ПС може да се запита дали е налице достатъчно информация в подкрепа на упованието на резултата²¹, или дали е нужно да се консултира с експерт²².

17. Технологиите с недетерминистични характеристики могат да генерират различни резултати дори при идентични или сходни входни данни. Прекомерното упование на такива технологии поражда или увеличава заплахите от личен интерес за спазването на принципите на почтеност, обективност, професионална компетентност и надлежно внимание, и професионално поведение, ако преценките или решенията се основават на резултатите без подходящи запитвания, наблюдение или потвърждение.

18. Технологиите, които се отличават с постоянна адаптивност, могат с времето да еволюират или да променят своите резултати въз основа на нови данни, взаимодействия или променящи се условия. Използването на такива технологии би могло да доведе до ситуации, при които потребите-лите не са наясно или не разбират в достатъчна степен как се е променило поведението на системата. ПС би могъл да се изправи пред по-сериозни неблагоприятни последици, свързани със заплахи за почтеността, обек-тивността, професионалната компетентност и надлежното внимание, и професионалното поведение, ако резултатите бъдат приети без подходящо наблюдение, потвърждение или текуща оценка на ефективността и надеж-дността на системата.

19. В случаите, когато са налице недетерминираност и постоянна адаптив-ност, ПС следва да упражни професионална преценка²³ при определянето на естеството и обхвата на необходимото запитване, наблюдение или пот-върждение, включително степента на човешки контрол. Упражняването на критично мислене подпомага ПС при идентифицирането на обстоятелства, при които резултатите изглеждат непълни, предубедени, несъответстващи на друга налична информация или засегнати от грешки, разпространени в голям мащаб.

¹⁸ Уместно съображение при използване на резултатите от технологиите е дали ПС е в състояние да получи информация относно факторите, които са нужни за определяне на уместността на такова използване (параграфи 220.12 А4 и 320.12 А1).

¹⁹ Параграфи R120.7 и 120.7 А1

²⁰ Параграф 120.8 А1

²¹ Параграфи 120.5 А1, R220.8 и R320.11

²² Параграфи 120.5 А5, 220.8 А1 и 320.11 А1

²³ Параграф R120.5

20. Зависимостта от данни и свързаното с това качество на данните, или самостоятелно, или в комбинация с други характеристики, могат да доведат до предубеденост в моделите на ИИ или до генериране и разпространение на неточна информация във взаимосвързани системи. В такива случаи възниква заплахата от застъпничество, когато ПС насърчават или подкрепят анализи или позиции, които могат да се основават на предубедена или подвеждаща информация. Също така, широко разпространени или бързо разпространяващи се грешки в автономни системи могат да увеличат сериозността на заплахите за спазването на фундаменталните принципи, тъй като последиците от неуспехи могат да настъпят в голям мащаб и преди да е възможна ефективна човешка намеса.

21. Характеристиките, свързани с мащаба и скоростта, макар да не произтичат единствено от автоматизацията, често са свързани с автономността и взаимосвързаните системи, и могат да доведат до по-големи грешки, като предубеденост, дезинформация или неоторизирани действия. Например, автоматизирани инструменти за вземане на решения, интегрирани в множество системи, могат бързо да разпространяват неточна информация, да извършват операции без достатъчен човешки контрол или да разкриват поверителна информация в резултат на слабости в киберсигурността или защитата на личните данни. Такива обстоятелства пораждаат или увеличават заплахите за спазването на фундаменталните принципи. Намаленият човешки контрол върху значими преценки или решения, или слабостите в този контрол, могат да породят заплахата от личен интерес, ако ПС се уповават прекомерно на автоматизирани резултати с цел повишаване на ефективността или намаляване на разходите, вместо да упражняват подходяща професионална преценка. Възможни действия за справяне с тези заплахи включват упражняване на подходящ човешки контрол и процес на преглед посредством ясно разпределение на отговорностите за решенията, които са били взети или подкрепени от автоматизирани системи, като при необходимост се използват и експерти за оценка на надеждността и ограниченията на системите, както и разделяне на задълженията, за да се намали рискът от неоторизирани или неподходящи действия. Такива действия могат да елиминират заплахите или да ги сведат до приемливо ниво.

22. Мащабируемостта и постоянната адаптивност могат да породят обстоятелства, които допълнително увеличават заплахите за спазването на фундаменталните принципи, тъй като тези технологии могат да повлияят едновременно върху големи обеми информация, операции или заинтересовани страни. Освен това, честите актуализации или промени в моделите, които стоят в основата на тези технологии, могат да изменят поведението на системата по начини, които не са непосредствено видими.

Поради това, ПС следва да оценява заплахите непрекъснато, а не да разглежда оценката като еднократно упражнение²⁴. Такъв непрекъснат подход може да включва периодичен преглед на уместността и адекватността на защитните мерки, мониторинг за непредвидени последици, преоценяване дали нивото на човешки контрол остава достатъчно, както и оценка дали продължаващото използване на технологията е подходящо за целите, за които е предназначена.

23. Кодексът задава очакване, че ПС следва да бъдат бдителни относно появата на нова информация или настъпили промени във фактите и обстоятелствата, които биха могли да повлияят на нивото на заплахата или на заключението на ПС относно това дали въведените предпазни мерки остават подходящи²⁵. В такъв случай Кодексът изисква от ПС да преоцени и да адресира съответната заплахата²⁶. Например, ПС може първоначално да прецени, че използването на софтуерен инструмент на трета страна е подходящо, след като е оценил контролите на доставчика, източниците на данни и надеждността на резултатите на модела, и след като е въвел предпазни мерки, като например периодичен преглед и човешки контрол. С

течение на времето обаче моделът може да претърпи промени (model drift)²⁷ или доставчикът да актуализира софтуера, или да промени алгоритмите си, без пълна прозрачност. Тези събития представляват нова информация или промени в обстоятелствата, които могат да увеличат риска от предубеденост, грешки или липса на обяснимост, като по този начин заплахите за спазването на фундаменталните принципи се увеличават. В такива случаи Кодексът изисква от ПС да прецени отново ситуацията, да определи дали съществуващите предпазни мерки остават ефективни и при необходимост да въведе допълнителни мерки, за да гарантира, че продължава да спазва фундаменталните принципи.

24. Обстоятелствата, при които ПС извършват професионални дейности, както и факторите, които оказват влияние върху идентифицирането и оценката на заплахите, се различават по обхват и сложност. ПС следва да бъдат бдителни по отношение на необходимостта от упражняване на

²⁴ Параграф R120.9 и 300.7 A7

²⁵ Параграф 120.9 A1

²⁶ Параграфи R120.9 и 300.7 A7

²⁷ Когато работата му се влошава поради промени в основните модели на данните.

25. Приложение 2 илюстрира начинът, по който определени характеристики на технологиите могат да породят обстоятелства, които създават или увеличават заплахите за спазването на фундаменталните принципи.

Допълнителни съображения, свързани с нововъзникващи технологии

26. Поддържането на професионална компетентност и надлежно внимание³³ в условията на бързо развиващи се технологии изисква постоянен ангажимент към непрекъснато обучение и развитие на подходяща технологична грамотност. Необходимото ниво на разбиране ще зависи от характера на технологията и от ролята на ПС спрямо тази технология³⁴. Въпреки това, от ПС се очаква да притежава или да придобие достатъчно познания относно технологията, за да може да оцени дали нейното използване е подходящо и дали може да се разчита на резултатите от това използване.

Кодексът изисква от ПС да упражнява професионална преценка при прилагането на концептуалната рамка, за да взема информирани решения относно възможния курс на действие и да преценява дали тези решения са подходящи. При извършването на такава преценка ПС може да обмисли необходимостта да се консултира с други лица, притежаващи съответната експертност или опит³⁶.

27. При внедряването или използването на технологии ПС се насърчават да прилагат подходящи предпазни механизми, съобразени както с водещите технологични практики, така и с установените контролни процедури³⁷. Например, организацията могат да забранят използването на „сенчести“ (нерегламентирани) информационни технологии (ИТ)³⁸ с цел ограничаване на рисковете, свързани с използването на непроверен или неоторизиран софтуер. Такова използване може да увеличи рисковете, свързани с нововъзникващи технологии, включително да доведе до неправомерно използване на ИИ и повишена уязвимост от гледна точка на киберсигурност.

28. Широката достъпност на технологии като ИИ увеличава и риска от измами, тъй като престъпни лица могат да използват тези технологии за създаване на дийпфейкове (дълбоки фалшификати)³⁹, синтетични данни или друго, изключително убедително, фалшифицирано съдържание. Тези технологии могат да бъдат обект на манипулация, което потенциално подкопава надеждността на резултатите, представянията и друга свързана информация.

29. Освен това, регулаторната среда по отношение на технологиите продължава да се развива динамично в различните юрисдикции. В тази връзка ПС следва да поддържат актуални знания относно приложимите регулаторни изисквания⁴⁰ и да гарантират тяхното непрекъснато спазване, успоредно с развитието на технологиите и регулаторните рамки.

28 Параграф 120.5 A4 – A5

29 Параграф 120.5 A6 – A8

30 Параграфи 120.5 A1 – A2

31 Параграф R113.3

32 Параграфи 220.8 A1 и 320.11 A1

33 Параграф R113.1

34 Параграфи 113.1 A2 – A3, 220.12 A4 и 320.12 A1

35 Параграфи R220.8 – 220.8 A1, R320.11 – 320.11 A1

36 Параграф 120.5 A5

37 За предприятия, които са обект на стандартите за управление на качеството на СМСОИС, въпросът за предпазните механизми може да бъде разгледан в рамките на техните системи за управление на качеството, което включва и изпълнението на задължения в съответствие с приложимите етични изисквания.

38 Сенчести (нерегламентирани) ИТ (Shadow IT) възникват, когато служителите използват ИТ ресурси независимо от официалната ИТ инфраструктура на организацията, за да удовлетворят конкретни бизнес потребности или да повишат производителността.

39 Синтетични медии, генерирани от изкуствен интелект, като видеа, изображения или аудио файлове, които са създадени или модифицирани по такъв начин, че да имитират убедително реални хора или събития.

40 Параграф R115.1. Например закони и подзаконови нормативни актове, свързани с конфиденциалността, защитата на данните, киберсигурността, предотвратяването на изпирането на пари, защитата на потребителите, интелектуалната собственост или използването на дигитални активи и автоматизирани системи при вземането на решения.

D. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

30. И през следващите години CMCEC ще продължи да предоставя етични насоки, които да подпомагат ПС при справянето със заплахи, свързани с технологиите, като същевременно ще продължи работата си, фокусирана върху технологиите. CMCEC също така ще продължи да координира със СМСОИС своите дейности, свързани с технологиите, за да укрепи съвместимостта и взаимовръзката между Кодекса на CMCEC и стандартите за управление на качеството и ангажиментите на СМСОИС.

31. Тъй като технологиите бързо преоформят глобалната финансова система и счетоводната професия, от критично значение е тези промени да бъдат адресирани по начин, който позволява на ПС да изпълняват своите отговорности да действат в обществен интерес и да запазят доверието в професията. Тази променяща се среда подчертава значението на адаптивността, непрекъснатото обучение⁴¹ и стабилната етична основа, за да се гарантира, че технологичният напредък подпомага, а не подкопава, интегритета и общественото доверие в професията.

32. В крайна сметка, независимо от степента на автоматизация или технологична сложност, ПС носят отговорност за преценките и решенията, които вземат в своята работа.

33. Страницата „Технологичен фокус на CMCEC“ (IESBA Technology Focus) предоставя централизиран източник на информация относно дейността на CMCEC, свързана с технологиите, включващ публикации, насоки, водещи експертни мнения и актуализации относно нововъзникващи технологични разработки, както и тяхното отражение върху етичните въпроси и независимостта.

⁴¹ От ПС се изисква да поддържа професионална компетентност чрез непрекъснато осведомяване и разбиране на техническите, професионалните и свързаните с технологиите развития, които са от значение за професионалните дейности, извършвани от ПС (параграф 113.1 А3).

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

Илюстративно съпоставяне на технологиите спрямо характеристики, които могат да доведат до обстоятелства, пораждащи или увеличаващи заплахите

Следващата таблица предоставя илюстративно и неизчерпателно съпоставяне на избрани технологии спрямо характеристики, които могат да доведат до обстоятелства, пораждащи или засилващи заплахите за спазването на фундаменталните принципи. Целта на таблицата не е да предполага, че наличието на определена характеристика непременно ще доведе до обстоятелства, пораждащи заплаха. По-скоро таблицата има за цел да подпомогне ПС и други заинтересовани страни при идентифицирането на характеристики, които технологиите проявяват и които, в зависимост от фактите и обстоятелствата, могат да доведат до, или да увеличат, значимостта, мащаба, скоростта, непредсказуемостта или сложността на етичните рискове.

Не всяко внедряване на дадена технология ще прояви тези характеристики в една и съща степен, а нововъзникващите или развиващи се форми на използване могат да променят уместността или значимостта на определени характеристики с течение на времето.

ПС следва да упражняват професионална преценка при тълкуването на таблицата и оценяването на етичните последици от конкретни технологии в рамките на техния специфичен контекст.

технология	Непрозрачност	Недетерминираност	Зависимост от данни	Постоянна адаптивност	Автономност	Масщабируемост	Скорост
Агентен (автономен) ИИ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Технологии за разпределени (споделени) регистри	–	–	✓	–	✓	✓	✓
Генеративен ИИ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Машинно обучение	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Квантови изчисления	✓	✓	✓	–	–	✓	✓
Роботизирана автоматизация на процеси	–	–	✓	–	✓	✓	✓

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

Характеристики на технологиите и потенциални обстоятелства, които пораждат или увеличават заплахите

Характеристики на технологиите	Потенциални обстоятелства, които пораждат или увеличават заплахите	Примери на засегнати фундаментални принципи	Примери на заплахи ⁴²
Непрозрачност	• Ограничена обяснимост на резултатите и решенията • Невъзможност да се разбере как се е достигнало до заключенията • Трудност при оспорването или потвърждаването на резултатите • Прекомерно упование на уверенията на доставчика • Ограничена прозрачност по отношение на контролите на доставчика	• Професионална компетентност и надлежно внимание • Почтеност • Обективност • Професионално поведение	Сплашване Личен интерес
Недетерминираност	• Идентични или сходни входни данни водят до различни резултати • Непредсказуеми отговори • Непоследователни препоръки или заключения • Трудност при възпроизвеждане на доказателства или одитни следи	• Професионална компетентност и надлежно внимание • Почтеност • Обективност • Професионално поведение	Сплашване Личен интерес
Постоянна адаптивност	• Поведението на системата се променя след внедряването ѝ без изрично препрограмиране • Контролите остаряват • Оценка на риска вече не са валидни • Променящи се резултати, които намаляват надеждността	• Професионална компетентност и надлежно внимание • Почтеност • Обективност • Професионално поведение	Сплашване Личен интерес

⁴² За описанието на видовете заплахи, вж. параграф 120.6 А3. За практически насоки при идентифицирането на заплахите, вж. Exploring the IESBA Code Installment 2 от 12.

Характеристики на технологиите	Потенциални обстоятелства, които пораждат или увеличават заплахите	Примери на засегнати фундаментални принципи	Примери на заплахи ⁴²
Автономност	• Намалена човешка намеса или одобрение • Прекомерно делегиране на системите на възможността да правят преценка • Намален професионален скептицизъм • Липса на отчетност във връзка с решения, взети от технологии	• Професионална компетентност и надлежно внимание • Обективност • Почтеност • Конфиденциалност • Професионално поведение	Личен интерес Застъпничество
Зависимост от данни	• Предубедени, непълни, неточни или остарели данни, което се отразява на резултатите • Нарушения на конфиденциалността • Неоторизирано използване на данни • Вградена историческа предубеденост, която влияе върху препоръките	• Обективност • Конфиденциалност • Почтеност • Професионално поведение	Личен интерес Застъпничество
Масшабируемост	• Грешки, предубеденост или неподходящи резултати се разпространяват бързо сред големи популации или операции • Широко разпространено въздействие преди откриването им • По-значими нарушения на спазването	• Професионална компетентност и надлежно внимание • Обективност • Почтеност • Професионално поведение	Сплашване Личен интерес
Скорост на обработката и вземането на решения	• Съкратени срокове за човешки преглед или оспорване • Предубеденост спрямо автоматизацията • Натиск за приемане на резултатите без достатъчна проверка • Недостатъчна надлежна проверка (due diligence)	• Професионална компетентност и надлежно внимание • Обективност • Почтеност • Професионално поведение	Сплашване Личен интерес Застъпничество

Международният етичен кодекс за професионалните счетоводители (включително Международните стандарти за независимост), проектите за обществено обсъждане, документите за консултации и другите публикации на CMCEC са обект на авторско право на IFAC.

International Foundation for Ethics and Audit™ (Международната фондация за етика и одит) (IFEATM), International Ethics Standards Board for Accountants® (Съветът за международни стандарти по етика за счетоводители) (IESBA®) и International Federation of Accountants® (Международната федерация на счетоводителите) (IFAC®) не носят отговорност за загуби, претърпени от лица, които действат или се въздържат от действие, основавайки се на материала в настоящата публикация, независимо дали тези загуби са причинени от небрежност или по друга причина.

Авторски права © юли 2026 г. на International Federation of Accountants (IFAC). Всички права запазени.

Настоящата публикация „Нововъзникващи технологии: Основан на характеристиките подход към етичните съображения за професионалните счетоводители“ на Съвета за международни стандарти по етика за счетоводители (IESBA), публикувана от Международната федерация на счетоводителите (IFAC) през юли 2026 г. на английски език, е преведена на български език от Добринка Кръстева през октомври 2026 г. и се възпроизвежда с разрешението на IFAC. Процесът за превод на настоящата публикация е разгледан от IFAC, а преводът е извършен в съответствие с „Декларация за политиката — Политика за превод на публикациите на Международната федерация на счетоводителите“. Одобреният текст на настоящата публикация е този, публикуван от IFAC на английски език.

За превода, възпроизвеждането, съхранението или предаването, както и за други подобни начини на употреба на настоящия документ, се изисква писмено разрешение, освен когато документът се използва единствено за лични, нетърговски цели. Разрешението за изготвяне на копия от настоящия документ не обхваща използването на тази публикация за обучение или работа на системи с изкуствен интелект без предварително писмено разрешение от IFAC.

‘International Ethics Standards Board for Accountants’, International Code of Ethics for Professional Accountants™ (including International Independence Standards™), ‘International Ethics Standards for Sustainability Assurance (including International Independence Standards)’, ‘Non-compliance with laws and regulations’, ‘NOCLAR’, ‘International Federation of Accountants’, ‘IFAC’, ‘IESSA’, ‘NOCLAR’ и логото на IESBA са запазени марки на IFAC или регистрирани запазени марки и марки за услуги на IFAC в САЩ и други държави. ‘International Foundation for Ethics and Audit’ и ‘IFEATM’ са запазени марки на IFEA или регистрирани запазени марки и марки за услуги на IFEA в САЩ и други държави.

За информация относно авторските права, запазените марки и разрешенията, моля посетете Permissions или се свържете с Permissions@ifac.org.